

DOI: [10.32702/2307-2105-2019.8.2](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.8.2)

УДК 336.078.3

I. B. Saux,

*д. е. н., доцент, професор кафедри економіки, менеджменту і маркетингу
Житомирського державного університету імені Івана Франка
ORCID: 0000-0002-3812-6579*

В. Г. Виговський,

*к. е. н., доцент кафедри економіки та підприємництва
Державного університету «Житомирська політехніка»
ORCID: 0000-0001-5642-0774*

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКА

I. V. Saukh

*Doctor of Economics,
professor of Department of Economics, Management and Marketing,
Zhytomyr State University named after Ivan Franko*

V. H. Vyhovsky

*PhD of Economics,
associate Professor of the Department of Economics and Entrepreneurship
of the State University Zhytomyr Polytechnic*

ANALYTICAL PROVISION FOR CREDIT ASSESSMENT OF THE LOAN

В статті досліджено необхідність впровадження дієвого аналітичного забезпечення оцінки кредитоспроможності позичальника, що потребує вибору методологічного підходу до формування методики оцінки. Авторами проведено критичний аналіз існуючих методик аналітичного забезпечення кредитоспроможності та виокремлено складності імплементації їх в практичну діяльність вітчизняних банків, зокрема: 1) неврахування специфіки вітчизняного банківництва; 2) надання пріоритетного значення або кількісним, або якісним показникам; 3) відсутність в більшості методик розрахунку інтегрального показника як комплексної характеристики кредитоспроможності; 4) різноспрямованість вибору системи аналітичних показників. Відзначено, що відсутність єдиного методологічного підходу до аналітичного забезпечення оцінки кредитоспроможності дозволила обґрунтувати перспективність впровадження внутрішнього бально-рейтингового методу, орієнтованого на формування інтегрального показника кредитоспроможності, що враховує специфіку діяльності банку, містить формалізовані та неформалізовані показники та ідентифікує рівень кредитного ризику. Орієнтація комерційних банків на зовнішнє рейтингування в сучасних умовах є доцільною для великих системних банків.

The article investigates the need for effective analytical support for assessing the borrower's creditworthiness, which requires the choice of a methodological approach to the formation of a valuation technique. It was noted that the negative consequence of improperly formed assessment of borrowers' creditworthiness may be a significant deterioration in the quality of the loan portfolio of

the banking institution, which necessitates the creation of excess reserves. The purpose of writing the article is to synthesize existing methods of analytical support for assessing the borrower's creditworthiness and analyze the areas of their possible implementation in domestic banking institutions. The factors of influence on the assessment of the borrower's creditworthiness have been determined and the requirements for the methods of analytical support of creditworthiness have been formed, in particular: the reliability of the assessment; completeness of evaluation; a differentiated approach to assessing the creditworthiness of different groups of borrowers; perspective evaluation; innovation and objectivity. The procedure of choosing a methodological approach to the formation of an appropriate methodology of analytical support for assessing the borrower's creditworthiness is proposed. The authors highlight the complexity of the implementation of foreign methods of analytical support of creditworthiness in the practical activities of domestic banks: 1) the failure to take into account the specifics of domestic banking; 2) the priority value is given either quantitative or qualitative indicators; 3) the absence of the calculation of the integral indicator as a complex feature of creditworthiness; 4) divergence of choice of the system of analytical indicators; 5) application of most of the foreign methods requires improving the quality of staffing of national banks. It was determined that the lack of a unified methodological approach to the analytical provision of credit assessment allowed to substantiate the prospects of implementation of an internal rating method focused on the formation of an integrated indicator of creditworthiness, taking into account the specifics of the bank's activity, contains formalized and non-formalized indicators and identifies the level of credit risk. The orientation of commercial banks to an external rating in modern conditions is appropriate for large systemic banks.

Ключові слова: *кредитоспроможність; оцінка; аналітичне забезпечення; рейтингова оцінка; позичальник.*

Keywords: *creditworthiness; estimation; analytical support; rating; borrower.*

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Якісне аналітичне забезпечення оцінки кредитоспроможності позичальника є важливим підґрунтям при наданні кредитів комерційними банками та істотною передумовою зниження кредитного ризику. Дослідження діючої методики аналітичного забезпечення оцінки кредитоспроможності позичальника [10] дозволило виділити такі її недоліки: відсутність якісних факторів впливу на кредитоспроможність позичальника та переоцінка кількісних факторів; неоднозначність інтерпретації одержаного інтегрального показника визначення класу позичальника; підвищені вимоги до достовірності даних фінансової звітності; необхідність високого рівня кваліфікації працівників кредитного відділу банківської установи для проведення такого аналізу; неврахування позабалансових операцій при оцінці кредитоспроможності позичальника; необхідність додаткового наукового обґрунтування вагових коефіцієнтів при використанні скорингової моделі; недостатня кількість фінансових коефіцієнтів, що використовуються в моделях визначення інтегрального показника для різних видів економічної діяльності. Необхідність усунення виявлених недоліків обумовлює пошук та наукове обґрунтування найкращого методичного підходу до аналітичного забезпечення оцінки кредитоспроможності у вітчизняній банківській практиці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз фінансової літератури засвідчує про наявність значної кількості вітчизняних та закордонних методик оцінки кредитоспроможності позичальників, однак кожна з них має певні недоліки при прикладному застосуванні. Проблемні питання теорії та методики оцінки кредитоспроможності позичальника досліджувались такими відомими іноземними та вітчизняними вченими: Т. Андрушків, Е. Брігхем, К. Бюлер, Т.А. Васильєва, О. Васюренко, А. Спіфанов, Ф. Захер, О. Лаврушин, А. Макмін, Н. Маслак, О. Мороз, О. Петрук, М. Роберт, П.С. Роуз, М. Савлук, О. Терещенко, В. Усоскін, С. Хасянова та інші. Майже всі автори відзначали важливість для кредитора та позичальника виокремлення аналітичного блоку оцінки кредитоспроможності у складі комплексного економічного аналізу. Негативним наслідком неправильно сформованої оцінки кредитоспроможності позичальників може стати значне погіршення якості кредитного портфеля банківської установи, яке обумовлює потребу у створенні зайвих резервів. Ускладнення фінансового стану банку може в майбутньому призвести до його банкрутства. Таким чином, наявність та застосування обґрунтованого аналітичного забезпечення дозволить банківській установі реально оцінювати кредитоспроможність позичальників.

Формулювання цілей статті. Метою написання статті є узагальнення існуючих методик аналітичного забезпечення оцінки кредитоспроможності позичальника та аналіз напрямів можливої їх імплементації у вітчизняних банківських установах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формуючи аналітичне забезпечення оцінки кредитоспроможності позичальника, комерційні банки України до 2012 року користувались власними методиками, побудованими на підставі затверджених методичних рекомендацій Національного банку України. В той же час НБУ дозволяв банківським установам самостійно визначати додаткові показники та якісні критерії для проведення оцінки фінансового стану позичальника. Це мало позитивні наслідки для банків, оскільки дозволяло формувати реально оцінити кредитні ризики, що дозволяє належним чином контролювати їх рівень [12]. В сучасних умовах методичне забезпечення представлено методикою, регламентованою постановою НБУ №351 від 30 червня 2016 року зі змінами, а саме: "Положенням про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями" [10].

Фактори впливу на формування аналітичного забезпечення оцінки кредитоспроможності суб'єктів господарювання узагальнено на рис. 1.

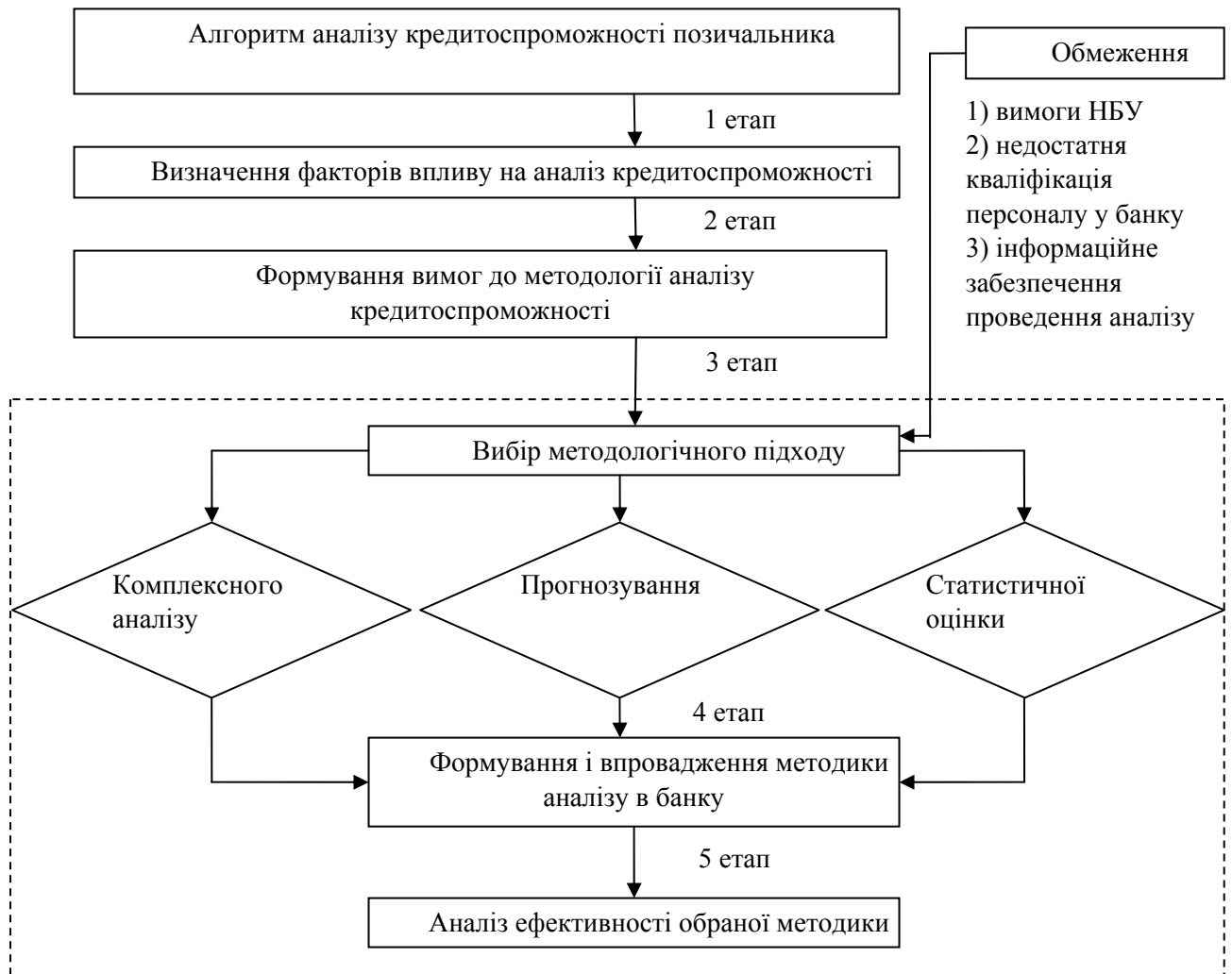
Аналіз рис. 1 дозволяє зробити висновок, що значна кількість вітчизняних та закордонних методик аналітичного забезпечення оцінки кредитоспроможності позичальника обумовлена саме значною різноманітністю факторів впливу на нього. В сучасних умовах господарювання кредитоспроможність клієнта-позичальника є важливою характеристикою, яка встановлює потенційну імовірність формування кредитних відносин між кредитором та його контрагентом – позичальником на перспективу.

Рис. 1. Фактори впливу на аналітичне забезпечення оцінки кредитоспроможності позичальника*
*складено автором

В першу чергу, обираючи методику аналітичного забезпечення оцінки кредитоспроможності клієнтів банку, необхідно сформулювати вимоги до неї: 1) достовірність оцінки, що реалізується при використанні необхідної інформаційної бази даних; 2) повнота оцінки, що полягає у формуванні комплексу оціночних критеріїв та показників, які дозволяють надати повну та всебічну характеристику господарської діяльності позичальника; 3) диференційований підхід до оцінки кредитоспроможності різних груп позичальників, яка реалізується шляхом надання різноманітних форм та видів кредитів на різних умовах, а також диференційованість в розрізі розмірів підприємства та галузей економіки; 4) перспективність оцінки, яка забезпечується шляхом отримання поточної та перспективної (прогнозої) оцінки кредитоспроможності клієнтів; 5) інноваційність, що полягає в імплементації зарубіжного досвіду з врахуванням вітчизняної практики проведення такої оцінки, залученні висококваліфікованих експертів, впровадженні сучасних інноваційних інструментів та технологій оцінки; 6) об'єктивність, яка полягає у неупередженому та об'єктивному формуванні оцінки кредитоспроможності.

Найбільш дискусійним питанням є вибір методологічного підходу та формування на його основі методики аналітичного забезпечення оцінки кредитоспроможності позичальника. З цього приводу, В. Бордюг стверджує, що аналітичне забезпечення оцінки кредитоспроможності позичальника, яке застосовується банківськими установами, є достатньо різноманітним. При цьому в основу такого забезпечення покладено, за словами автора, класифікаційні (статистичні) методи оцінки та комплексний аналіз кредитоспроможності [3]. В цілому порядок вибору методологічного підходу та формування відповідної методики аналітичного забезпечення оцінки кредитоспроможності позичальника представлений на рис. 2.

Рис. 2. Порядок вибору методологічного підходу до формування відповідної методики аналітичного забезпечення оцінки кредитоспроможності позичальника*

* власна розробка

Необхідно зазначити, що кожний представлений на рис. 2 методологічний підхід до аналітичного забезпечення оцінки кредитоспроможності позичальника має переваги та недоліки. Детальна характеристика основних методик аналітичного забезпечення оцінки кредитоспроможності позичальника в межах сформованих методологічних підходів з визначенням особливостей їх адаптації у вітчизняних банках та напрямків їх імплементації представлена в табл. 1.

Значне поширення в аналітичних дослідженнях банків займають рейтингові методики. НБУ активно використовує західний досвід щодо використання прикладних рекомендацій та розробок впровадження методик, орієнтованих на використання інтегрального показника (рейтингу). Розрізняють внутрішні та зовнішні рейтингові оцінки. Більшість закордонних банків орієнтують методику оцінки кредитоспроможності на визначення саме внутрішнього рейтингу. Бально-рейтингова оцінка надає можливість спрогнозувати своєчасність здійснення грошових платежів, визначити ефективність функціонування підприємства, ідентифікувати межі, в яких зменшується сума прибутку, визначити порядок погашення платежів. Значними перевагами бально-рейтингових моделей є відносна простота застосування, здатність ранжування та кластеризації підприємств за отриманими результатами оцінки, поєднання формалізованих та неформалізованих показників та критеріїв (використовуються показники, що комплексно характеризують діяльність позичальника). Методики, побудовані на визначенні рейтингової оцінки, можуть використовуватись для: 1) проведення комплексної оцінки кредитоспроможності суб'єкта господарювання; 2) ідентифікації рівня кредитного ризику; 3) визначення вартості банківських ресурсів. Водночас вважаємо, що розробка інтегрального показника, орієнтованого на зовнішнє рейтингування, є доцільною виключно для великих системних банків.

Таблиця 1.

Порівняльна характеристика основних методик аналітичного забезпечення оцінки кредитоспроможності позичальника*

№ з/п	Назва методики аналітичного забезпечення оцінки кредитоспроможності	Сутність	Переваги	Особливості адаптації у вітчизняних банках	Перспективні напрями імплементації методики для національних банків
Формалізовані (статистичні, класифікаційні) методи оцінки					
1	Бально-рейтингова оцінка	Встановлюються нормативні значення та відповідні бали для кожного обраного показника залежно від його визначеної вагомості (значимості) серед інших показників.	Простота застосування, здатність ранжування та кластеризації підприємств за результатами проведеного аналізу, поєднання формалізованих та неформалізованих показників та критеріїв	Потребує наявності фахівців, обізнаних з використанням формалізованих та неформалізованих методів оцінки кредитоспроможності; необхідним є наукове обґрунтування сформованих балів для оцінки та інтерпретації інтегрального рейтингового показника	Методика є перспективною для здійснення конкурентного аналізу підприємств
2	Кредитний скоринг	Математична модель, виражена зваженою сумою визначених характеристик, на підставі якої, враховуючи минулий досвід, банк з'ясовує імовірність вчасного повернення кредиту позичальником	Швидкість форми кредитування; прийняття рішень щодо надання кредиту на основі більш детальної інформації; автоматизація прийняття рішення; швидке виявлення сумнівної заборгованості	Складності імплементації кредитного скорингу пов'язані з відсутністю повної інформаційної бази про позичальників; впровадження комплексного скорингу актуальне виключно для великих банків; складно формувати критерії скорингу; відсутність відповідних фахівців для впровадження системи скорингу	Робота з проблемною заборгованістю; сегментація клієнтів; автоматизація роботи з позичальниками; прогнозна оцінка кредитного портфеля з прийняттям рішення щодо обмеження видачі кредиту, зміни відсоткової ставки тощо.
3	Оцінка фінансових показників (коефіцієнтний аналіз)	Відбувається оцінка фінансового стану підприємства-позичальника за допомогою визначених груп фінансових показників	Точність, відсутність суб'єктивного підходу	Застосовується в практиці вітчизняних банків та покладений в основу визначення інтегрального показника з відповідно до встановленого НБУ методичного забезпечення оцінки кредитоспроможності	Методика потребує удосконалення в напрямку врахування результатів поглибленого аналізу неформалізованих показників
4	Методика, побудована на аналізі грошових потоків	Сутність методики – в оцінці здатності позичальника генерувати виключно грошові потоки	Існування тісного взаємозв'язку між згенерованими грошовими потоками з виконанням умов кредитного договору	Неврахування інших важливих показників оцінки фінансового стану обумовлює неповноту проведення кредитного аналізу. При аналізі складно врахувати управління витратами, запасами та розрахунками, оптимізацію грошових потоків	Методику слід удосконалити в напрямку розширення кількості аналітичних коефіцієнтів та якісних критеріїв оцінки кредитоспроможності
5	Метод нечітких	Методичний підхід,	Відсутня необхідність у	Методичний підхід є складним	Імплементація можлива при

	множин	оснований на синтезі кількісних та якісних факторів оцінки кредитоспроможності та матричних методів, розроблених для комплексного фінансового аналізу різних фінансових систем	значному обсязі статистичних даних для обробки, врахування суб'єктивного фактору у процесі прийняття рішень по кредиту, зручність в інженерному застосуванні, підвищений ступінь обґрунтованості, можливість використання даних для прогнозування	для сприйняття, потребує наявності висококваліфікованих фахівців та відповідного програмного забезпечення	умові розвитку кадрового та інформаційно-програмного та організаційного потенціалу національних банків
6	«6C», PARSER, CAMPARI, PARTS, MEMO RISK, система 4FC	Методики визначають власні підходи для оцінки кредитоспроможності, основані на поєднанні формалізованих та неформалізованих показників	Синтез формалізованих та неформалізованих аналітичних показників та критеріїв	Складність адаптації пояснюється невідповідністю більшістю кількісних показників оцінки кредитоспроможності західних та вітчизняних банків	За умови врахування особливостей національного банківського законодавства впровадження моделей, основаних на синтезі показників та критеріїв, є доречним
7	МДА, CART	МДА (основою якої є множинний аналіз дискримінанта) та CART (модель регресійного вигляду яка дозволяє класифікувати позичальників на різні групи в залежності від розрахованих фінансових аналітичних показників)	Прогнозний характер	Недостатнє обґрунтування аналітичних коефіцієнтів кредитоспроможності, неврахування якісних показників в моделі; неможливість передбачення змін зовнішнього середовища прямої та непрямої дії	Впровадження таких моделей доцільно проводити за умови їх удосконалення в напрямку врахування якісних показників та впливу факторів зовнішнього середовища.
8	Методи на основі прогнозування банкрутства (моделі Е. Альтмана, Дж. Таффлера, Г. Спрінгейта)	Факторні моделі, орієнтовані на визначення інтегрального показника з імовірності банкрутства підприємств-позичальників	Точність, формалізований характер моделі, що виключає суб'єктивність	Складності при інтерпретації інтегрального показника імовірності банкрутства, недостатність інформації для його розрахунку	Методи є доцільними для підприємств з великими масштабами господарської діяльності.

* складено автором

Яскравим прикладом використання рейтингових методик є досвід банківських установ Німеччини, які здійснюють аналітичне дослідження оцінки кредитоспроможності позичальника за 5 групами, які включають 17 критеріїв: 1) перспективні напрями розвитку підприємства-позичальника; 2) оцінка економічних умов, в яких функціонує підприємство; 3) оцінка ринку та галузі; 4) взаємовідносини з клієнтами; 5) якість управління підприємством. Сформована бальна оцінка за критеріями виділених груп дозволяє сформувати рейтинг позичальника.

Однією з найперспективніших методик аналітичного забезпечення оцінки кредитоспроможності є використання кредитного скорингу. Така методика докладно досліджена в працях [2], [4]. Сутність методики – у групуванні позичальників на відповідні класи. Причому банківські установи використовують три різновиди скорингової кредитної моделі: аплікаційний – вид скорингу, що дозволяє оцінити кредитоспроможність потенційних позичальників; поведінковий – орієнтований на позичальників, які вже мають кредитні відносини з банком; колекторський – використовується щодо суб'єктів господарювання, які не виконують взятих на себе боргових зобов'язань перед банком. В цілому кредитний скоринг – це модель, виражена зваженою сумою визначених характеристик, на підставі якої, враховуючи минулий досвід, банк з'ясовує імовірність вчасного повернення кредиту визначеним позичальникам [2]. В банківській практиці скоринг сприятиме підвищенню ефективності управління кредитними ризиками. Однак більшість вчених визначають складність широкого впровадження скорингу на сучасному етапі, пов'язану з недостатнім розвитком ринку кредитування в Україні, а саме: 1) скорингова кредитна модель здатна функціонувати лише в умовах наявності інформаційного обміну між банківськими установами, що видають кредити. Водночас до цього часу є невирішеним питання формування бази кредитних історій; 2) гнучкість скорингових моделей передбачає їх постійне коригування, що ускладнено відсутністю належної взаємодії між банками та неповнотою інформаційної бази для коригування таких моделей; 3) відсутність висококваліфікованих аналітиків з моделювання та управління кредитними ризиками банків; 4) неточність результатів скорингових моделей з причини невиключення до вихідних інформаційних даних відомостей про позичальників, яким банки відмовили у видачі кредитів з різних причин.

Незважаючи на складності імплементації скорингових моделей у вітчизняну практику, вважаємо застосування їх перспективним, оскільки це сприятиме підвищенню рівня регламентації при оцінці кредитоспроможності, покращенню якості кредитного портфеля та зниженню рівня сумнівної заборгованості в банківських установах.

Дискусійним питанням є вибір показників та критеріїв при оцінці кредитоспроможності. Положення №279, яке діяло до 2012 р., передбачало визначення «грунтовних, технічно виважених критеріїв економічної оцінки фінансової діяльності позичальників на підставі аналізу їх балансів і звітів про фінансові результати в динаміці» [11]. Положення встановлювало необхідний мінімум фінансових показників, водночас надавало самостійності у формуванні переліку показників оцінки кредитоспроможності комерційним банкам.

Методика, основана на аналізі грошових потоків, досить докладно описана у праці [6]. Автори стверджують, що їх методика дає можливість здійснювати об'єктивний аналіз показників господарської, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства та його фінансовий стан в цілому, забезпечує визначення основних напрямів підвищення ефективності діяльності підприємства на перспективу, є запорукою економічної безпеки [там же, с. 111]. При використанні цієї методики відокремлюють елементи надходження грошових коштів та їх використання. Підтримуючи прогресивність такого підходу, водночас зазначимо необхідність його доопрацювання з метою надання оцінці кредитоспроможності позичальника більш комплексного характеру та використання інтегрального показника.

Значне поширення в літературі набув методологічний підхід до оцінки кредитоспроможності на підставі використання математичних методів, наприклад методу нечітких множин. Основною перевагою такого методу автори праці [9, с. 47] вважають поєднання кількісних та якісних факторів у механізмі оцінки кредитоспроможності позичальника і кредитного ризику в рамках однієї моделі за допомогою матричних методів, а також враховує впевненість кредитного експерту у здійсненні оцінки.

Водночас ми погоджуємось з позицією Т. Андрушківа [1], який стверджує, що одержання єдиної та узагальнюючої оцінки кредитоспроможності позичальника банку шляхом узагальнення та комплексного аналізу формалізованих показників є неможливим. Для одержання обґрунтованої оцінки кредитоспроможності, крім інформації у цифрових величинах, є необхідною оцінка кваліфікованих експертів-аналітиків.

Значне поширення в економічній літературі отримала ідея впровадження методів оцінки кредитоспроможності позичальника, заснована на прогнозуванні їхнього банкрутства (моделі Е. Альтмана, Дж. Таффлера, Г. Спрінгейта). Не можемо повністю погодитись з отождоженням підприємства-банкрута з некредитоспроможним підприємством, оскільки мета оцінки імовірності банкрутства та визначення імовірності неповернення кредиту позичальником за змістовним

навантаженням є різними. Спільним недоліком імплементації визначених моделей прогнозування банкрутства в практику діяльності вітчизняних банків слід визначити їх обмеження певними показниками, що потребує проведення додаткового аналізу фінансового стану. Інтерпретація інтегрального показника з потребує більш чіткої інтерпретації. Слід відзначити, що такі моделі є формалізованими, що виключає суб'єктивність позицій кредитних працівників при прийнятті рішення про видачу кредиту. Такі моделі орієнтовані на оцінку фінансового стану в цілому, а не на кредитоспроможність як його складову.

Значно менше уваги в наукових джерелах присвячена моделям прогнозування оцінки кредитоспроможності позичальника [7]. Це пояснюється необхідністю докладної обробки великого масиву статистичної інформації для побудови економіко-математичних прогнозних моделей, наявності значної кількості факторів впливу на кредитоспроможність, нестабільністю середовища прямої та непрямої дії, що впливає на фінансовий стан підприємств. Найбільшого поширення отримали модель МДА (основа якої є множинний аналіз дискримінанта) та CART (модель регресійного вигляду яка дозволяє класифікувати позичальників на різні групи в залежності від розрахованих фінансових аналітичних показників).

При характеристиці моделей комплексного характеру найбільш поширеними є: модель 5C, PARTS, CAMPARI. Зазначимо, що у зарубіжних країнах з розвинутою економікою, банківські установи застосовують складну систему формалізованих показників та неформалізованих критеріїв для аналітичного дослідження та ідентифікації кредитоспроможності позичальників [3]. Така система додатково диференціюється в залежності від характеру позичальника та від періодичності надходжень грошових коштів на рахунки суб'єкта господарювання. Синтез формалізованих показників та неформалізованих критеріїв дозволяє застосувати моделі, які мають комплексний характер (PARSER, Правило «5C», Правило «6C», CAMPARI, PARTS, MEMO RISK, система 4FC та інші). Наведені методики аналізу кредитоспроможності позичальника мають широке застосування у закордонній практиці банківництва, оскільки надають можливість визначити інтегральний показник рівня кредитоспроможності позичальника.

Крім досліджених методик аналітичного забезпечення оцінки кредитоспроможності позичальника, в економічній літературі виділяють методику оцінки ділового ризику [8, с. 91]; методику оцінки окремо позики і окремо позичальника [13]; методику В. Вітлінського [5, с. 203]. Методика В.Вітлінського за своїм характером є двофакторною, яка враховує показники фінансової незалежності та ліквідності. Погоджуючись з важливим впливом таких показників на оцінку кредитоспроможності, відзначимо неповноту та обмеженість застосування такої моделі. Вважаємо за потрібне визначити її застосування виключно для проведення експрес-аналізу. Крім того, неврахування якісних показників оцінки кредитоспроможності також зменшує прикладну значущість такої моделі.

Слушною є пропозиція І.О. Школьник та О.М. Макаренка щодо дослідження методик оцінки кредитоспроможності у зв'язку з виділеними видами кредитоспроможності. Зокрема, науковці визначають такі види кредитоспроможності [14]: 1) за терміном запозичення коштів (короткострокова та довгострокова); 2) за статусом кредитора (кредитоспроможності, що оцінюються: а) підприємством; б) кредитною організацією; в) державою; г) приватною особою); 3) за національною приналежністю (кредитоспроможність національного та іноземного позичальника); 4) за статусом позичальника (кредитоспроможність корпоративного та індивідуального позичальника); 5) за галузевою належністю (кредитоспроможність промислового підприємства, підприємства сфери послуг, фінансової організації тощо). До наведеного переліку доцільним вважаємо додати кредитоспроможність фактичну (розраховано за даними фінансової звітності) та прогнозну (визначену шляхом прогнозування зміни фінансового стану позичальника).

Ми повністю погоджуємось, що специфіка виділених видів кредитоспроможності впливає на вибір методики її оцінки банком, оскільки дозволяє провести диференціацію позичальника. Якщо оцінюється спроможність позичальника повернути короткостроковий кредит, більшу увагу необхідно приділяти даним фінансової та управлінської звітності, якщо довгостроковий – додатково здійснюється прогноз зовнішніх факторів впливу на підприємства.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Багаточисельність та різноспрямованість існуючих закордонних методик оцінки кредитоспроможності обумовлює необхідність їх впорядкування. Обґрунтовано підходи до узагальнення зарубіжних методів аналітичного забезпечення оцінки кредитоспроможності позичальника та виявлено можливості їх імплементації у практику вітчизняних банків, в результаті чого доведено перспективність впровадження методу внутрішнього рейтингування, орієнтованого на формування інтегрального показника кредитоспроможності, що сприятиме підвищенню надійності оцінки кредитного ризику. Перспективи подальших розвідок у даному напрямі слід пов'язати із розробкою та обґрунтуванням формалізованих та неформалізованих критеріїв та показників оцінки кредитоспроможності позичальника.

Список літератури.

1. Андрушків Т. Проблеми оцінки кредитоспроможності позичальників в управлінні кредитним ризиком банку // Світ фінансів. 2008. № 2 (15). С. 113 – 118.
2. Бондаренко Н.В. Удосконалення методів оцінки кредитоспроможності сільськогосподарських підприємств // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: «Фінанси і кредит». 2012. №1. URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/chem_biol/Vsnau/2012_1/8Bondarenko.pdf.
3. Бордюг В.В. Теоретичні основи оцінки кредитоспроможності позичальника банку // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. 2008. № 3. С. 112 – 115.
4. Бугель Ю. Основні шляхи вдосконалення сучасних методів оцінки кредитоспроможності позичальника // Банківська справа. 2007. №4. С. 54 – 59.
5. Вітлінський В.В., Пернарівський О.В., Наконечний Я.С., Великоіваненко Г.І. Кредитний ризик комерційного банку: Навч. Посібник. За ред. В.В. Вітлінського. К.: Т-во «Знання», 2000. 251 с.
6. Зянько В., Фурик Г., Зянько В., Дрімлюга Т. Планування кредитоспроможності підприємств на основі аналізу грошових потоків як умова забезпечення їх економічної безпеки // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». 2010. № 4(2). С. 107-111.
7. Костюк В.А. Комплексне оцінювання кредитоспроможності сільгоспвиробників при наданні іпотечних кредитів // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. К., 2010. Вип. 154, ч. 3. С. 92 – 100.
8. Манако О.В. Системний підхід до оцінки кредитоспроможності підприємства // Економіко-математичне моделювання соціально-економічних систем. Збірник наукових праць МННЦ ІТІС. 2007. Київ. Випуск 12. С. 84-95.
9. Нескорородева І.В., Чувакова А.А. Удосконалення механізму оцінки кредитоспроможності позичальника банку з використанням методу нечітких множин // Вісник економіки транспорту і промисловості. 2009. № 28. С. 38 – 47.
10. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями затверджено постановою Правління НБУ від 30.06.2016 р. № 351. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16/paran18#n18>.
11. Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків, затверджено Постановою Національного Банку України від 06.07.2000 р. №279. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0474-00>.
12. Тепман Л.Н., Эриашвили Н.Д. Управление рисками в условиях финансового кризиса: учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по направлениям экономики и управление. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2012. с. 295.
13. Шабінський О.В. Зарубіжний досвід визначення кредитоспроможності позичальника – напрям підвищення рівня економічної безпеки підприємств агросектору // Науковий вісник Херсонського державного університету. 2014. Випуск 8. Частина 7. С. 63 – 66.
14. Школьник І.О., Макаренко О.М. Проблемні аспекти оцінки кредитоспроможності позичальника // Суми: УАБС НБУ. 2007. Вип.19. С. 201-208. URL: http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/54855/5/Shkolnyk_credit_rating.pdf

References.

1. Andrushkiv, T. (2008), “Problems with credit loans for borrowers in managing bank credit risk”, *Svit finansiv*, vol. 2(15), pp. 113–118.
2. Bondarenko, N.V. (2012), “Improving the methods for assessing the creditworthiness of agricultural enterprises”, *Visnyk Sums'koho natsional'noho ahrarnoho universytetu. Serii: Finansy i kredyt*, [Online], vol. 1, available at: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/chem_biol/Vsnau/2012_1/8Bondarenko.pdf. (Accessed 10 July 2019).
3. Bordiuh, V.V. (2008), “Theoretical basis for assessing the borrower's bank's creditworthiness”, *Visnyk Universytetu bankiv'skoi spravy Natsional'noho banku Ukrainy*, vol. 3, pp. 112–115.
4. Buhel', Yu. (2007), “The main ways to improve modern methods of assessing the borrower's creditworthiness”, *Bankiv'ska sprava*, vol. 4, pp. 54–59.
5. Vitlins'kyj, V.V., Pernariv'skyj, O.V., Nakonechnyj, Ya.S. and Velykoivanenko, H.I. (2000), *Kredytnyj ryzyk komertsijnoho banku* [Credit risk of a commercial bank], Znannia, Kyiv, Ukraine.
6. Zian'ko, V., Furyk, H., Zian'ko, V. and Drimliuha, T. (2010), “Planning of the creditworthiness of enterprises on the basis of analysis of cash flows as a condition for ensuring their economic security”, *Visnyk Dnipropetrovs'koho universytetu. Serii Ekonomika*, vol. 4(2), pp. 107–111.
7. Kostiuk, V.A. (2010), “Comprehensive assessment of the creditworthiness of agricultural producers in the provision of mortgage loans”, *Naukovyj visnyk Natsional'noho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy*, vol. 154, pp. 92–100.
8. Manako, O.V. (2007), “System approach to assessing the company's creditworthiness”, *Ekonomiko-*

matematychni modeliuvannia sotsial'no-ekonomichnykh system. Zbirnyk naukovykh prats' MNNTs ITIS, vol. 12, pp. 84–95.

9. Neskorodieva, I.V. and Chuvakova, A.A. (2009) “Improvement of the mechanism of assessment of the borrower's bank's creditworthiness using the method of fuzzy sets”, *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, vol. 28, pp. 38–47.

10. National Bank of Ukraine (2016), “Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine “Regulation on the determination by banks of Ukraine of the size of credit risk under active banking operations”, available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16/paran18#n18> (Accessed 10 July 2019).

11. National Bank of Ukraine (2000), “Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine “Regulation on the procedure for the formation and use of a provision for reimbursement of possible losses on bank lending operations”, available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0474-00> (Accessed 10 July 2019).

12. Tepman, L.N. and Jeriashvili, N.D. (2012), *Upravlenie riskami v uslovijah finansovogo krizisa: ucheb. posobie dlja studentov vuzov, obuchajushhijhsja po napravlenijam ekonomiki i upravlenie* [Risk management during the financial crisis: studies. manual for university students enrolled in areas of economics and management], JuNITI-DANA, Moscow, Russian Federation.

13. Shabins'kyj, O.V. (2014), “Foreign experience in determining the borrower's creditworthiness - the direction of raising the level of economic security of enterprises in the agro-sector”, *Naukovyj visnyk Khersons'koho derzhavnoho universytetu*, vol. 8, pp. 63–66.

14. Shkol'nyk, I.O. and Makarenko O.M. (2007) “Problematic aspects of assessing the borrower's creditworthiness”, *Sumy UABS NBU*, [Online], vol. 19, available at: http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/54855/5/Shkolnyk_credit_rating.pdf (Accessed 10 July 2019).

Стаття надійшла до редакції 07.08.2019 р.